

Investigating the Impact of Sustainable Development on Social Capital Components (The Case of Pardis New Town)

Marziyeh Geranmayeh^{1*}

¹ M.A. in Human Resource Management, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran.

**Corresponding author: Marziyeh Geranmayeh (Email: marzi_gr@yahoo.com)*

Received: July 27, 2025 | Revised: August 28, 2025 | Accepted: August 30, 2025 | Published: August 31, 2026

Abstract

Objective: The present study aims to investigate the impact of various dimensions of social capital on the realization of sustainable development in the new town of Pardis, located near Tehran. Social capital, as a key foundation of urban sustainable development, plays an essential role by fostering inclusive participation, strengthening social bonds, and enhancing institutional effectiveness (Putnam, 2000; Woolcock & Narayan, 2000).

Methodology: This research is applied in terms of purpose and descriptive-survey in terms of method. The statistical population includes all residents of Pardis new town (73,363 people), and the sample size was determined as 382 individuals based on Cochran's formula. Data were collected using a standard questionnaire with a five-point Likert scale. The reliability of the instrument was confirmed through Cronbach's alpha coefficient (0.97). Data analysis was performed using one-sample t-test, as well as Friedman and Wilcoxon tests (Field, 2018).

Findings: The results of the one-sample t-test indicated that the mean scores of all social capital components were significantly higher than the theoretical value (3), with significance levels below 0.05. The Friedman test revealed that "cooperation and social participation" with a mean rank of 4.92 had the highest impact, while "social cohesion and solidarity" with a mean rank of 2.92 had the lowest impact on sustainable development.

Conclusion: Social capital, particularly in the form of civic participation and social trust, constitutes a key infrastructure for achieving sustainable development in new towns. The low ranking of social cohesion underscores the need for designing cultural and social programs aimed at fostering connections among various resident groups.

Keywords: Social Capital, Sustainable Development, Social Participation, Pardis New Town, Social Cohesion.

Citation: Geranmayeh, M. (2025). *Investigating the Impact of Sustainable Development on Social Capital Components (The Case of Pardis New Town)*. *Journal of Modern Studies in Management & Organization*, 2(3), 115-136.

Publisher's Note: JMSMO remains neutral with regard to jurisdictional claims in published material and institutional affiliations.

Copyright: © The Author(s). Authors retain copyright and full publishing rights. This article is an open access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0 International License \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Extended Abstract

Introduction

In recent decades, the concept of social capital has gained significant attention in development literature and social sciences as a key analytical component for understanding social, economic, and cultural dynamics in modern societies (Bourdieu, 1986; Putnam, 2000). Unlike economic and physical capital, social capital refers to a set of social relationships, shared norms, mutual trust, and networks of human interaction that emerge within society and enhance cooperation, participation, and cohesion among community members (Coleman, 1988; Fukuyama, 1995). From this perspective, social capital serves not only as a supportive element for individual goals but also as a collective resource that increases society's capacity to address complex problems and achieve comprehensive and sustainable development (Woolcock & Narayan, 2000).

Concurrently, sustainable development has become one of the most critical challenges and necessities of the twenty-first century, drawing attention from governments, international organizations, and researchers worldwide (World Commission on Environment and Development [WCED], 1987). Sustainable development emphasizes achieving balance between present and future needs and encompasses three main pillars: economic, social, and environmental (Kates et al., 2005). Achieving sustainable development requires institutionalizing a culture of participation, expanding social justice, optimizing the use of natural resources, and strengthening the institutional and cultural infrastructure of society (Sachs, 2015). Undoubtedly, realizing these objectives without social support and active citizen participation would be impossible (Pretty & Ward, 2001).

Recent research has highlighted the critical role of social capital in improving urban governance, enhancing quality of life, expanding social responsibility, and improving natural resource and environmental management (Evans, 1996; Pretty, 2003). Conversely, in societies with low levels of social capital, social fragmentation, distrust, and citizen passivity can seriously challenge the development process (Rothstein & Stolle, 2008). Volturo and Martelli (2025) emphasized that social sustainability inherently links to social capital, as it encompasses social relationships and mutual norms, with social capital appearing as a multifaceted and vital concept associated with "participation and influence" in over 75% of cases, followed by themes including "diversity," "belonging," "security and protection," "learning," "rights and responsibility," and "identity and meaning."

The new town of Pardis, as one of the planned settlements surrounding the metropolitan area of Tehran, has experienced significant population growth and physical development over the past two decades. Initially designed to address housing needs for various segments of society, particularly the middle and lower-middle classes, this town now faces complex social, environmental, and economic challenges (Ziari et al., 2016). High population growth rates, inadequate public infrastructure, weak public participation, and lack of social cohesion represent challenges that could hinder the path to sustainable urban development in this city (Pourmohammadi et al., 2018). Research indicates that the level of social sustainability in new towns falls below the optimal average, with residents evaluating social sustainability components at low levels (Naderi Maghanjouqi, 2018).

Despite the growing body of research on social capital and sustainable development, most studies in Iran have focused on metropolitan areas such as Tehran, Mashhad, and Isfahan, while few investigations have examined the role of social capital in new and developing towns like Pardis. This research gap underscores the need for a focused investigation. Therefore, the present study aims to examine the relationship between various dimensions of social capital and sustainable development in Pardis new town and to identify which components of social capital play the most significant roles in realizing

sustainable development, and how existing social capacities can be leveraged to improve the urban development situation.

Theoretical Framework

Social capital is a foundational concept in social sciences, referring to a collection of human relationships, mutual trust, shared norms, cooperation, and active citizen participation in collective affairs (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988). This intangible capital strengthens the context of social interactions and serves as a foundation for social cohesion, facilitation of collective actions, enhancement of quality of life, and resolution of social problems (Putnam, 2000). Various theorists have provided different definitions of social capital. Hanifan (1919) was the first to use the term, referring to tangible aspects found in people's lives such as goodwill, fellowship, friendship, sympathy, and exchange among individuals and families forming social units.

Building on this foundation, contemporary scholarship on social sustainability has further elaborated the nexus between social capital and sustainable development. Social sustainability is rooted in four interconnected pillars: equity, well-being, participation, and social capital, whose interactions create conditions for inclusive and cohesive communities (Volturo & Martelli, 2025). In this framework, social capital is understood not merely as a relational resource embedded in networks of trust and reciprocity but also as a structural factor enabling democratic belonging and participation. More specifically, recent empirical evidence demonstrates that social capital, through expanding interpersonal interactions, creating a sense of belonging, enhancing trust, and fostering cooperation, encourages citizens to effectively participate in the planning and implementation processes of development initiatives (Pedram & Navabakhsh, 2022). Moreover, social capital is recognized as a prerequisite for sustainable development by strengthening human bonds and social network cohesion (Volturo & Martelli, 2025). It operates as a collective, open, non-excludable, and value-oriented resource that serves as a lever for promoting social cohesion, facilitating the exchange of resources and information among groups, and creating a sense of inclusive and broader community (Volturo & Martelli, 2025).

The conceptual framework of this study posits that social capital, comprising six dimensions—trust, interaction and cooperation, cooperation and social participation, collective identity, shared norms, and social cohesion—influences sustainable urban development in Pardis new town. This framework integrates Bourdieu's (1986) conceptualization of social capital as a collective resource, Coleman's (1988) structural perspective, and Putnam's (2000) emphasis on trust, civic participation, and social networks, while incorporating contemporary insights on social sustainability (Volturo & Martelli, 2025; Pedram & Navabakhsh, 2022).

Methodology

This research is applied in terms of purpose and descriptive-survey in terms of data collection method. The statistical population includes all residents of Pardis new town in Tehran Province. According to the 2016 census results, the population of this town was 73,363 people (Statistical Center of Iran, 2016). To determine the sample size, Cochran's formula was applied with a 5% margin of error, resulting in a required sample size of 382 individuals (Cochran, 1977). Simple random sampling was employed as the sampling method. Data collection utilized a standard questionnaire based on a five-point Likert scale ranging from "strongly disagree" to "strongly agree" (Likert, 1932). The designed questionnaire comprises two main sections: the first section measures various dimensions of social capital, including trust, interaction and cooperation, cooperation and social participation, collective identity, shared norms, and social cohesion (Grootaert & van Bastelaer, 2002); the second section evaluates indicators related to sustainable urban development (Kates et al., 2005). Content validity was confirmed through expert

review by university professors and social science specialists. Reliability was assessed using Cronbach's alpha coefficient, which yielded a value of 0.97, indicating high reliability of the measurement instrument (Cronbach, 1951). For data analysis, inferential statistical methods were employed, including one-sample t-test to examine the significance of each social capital component in relation to sustainable development, as well as non-parametric Friedman and Wilcoxon tests to rank social capital dimensions based on their perceived impact on urban sustainable development (Field, 2018). All statistical calculations were performed using SPSS software.

Results

The results of the one-sample t-test revealed that the mean scores for all social capital components were significantly higher than the theoretical value of 3, with significance levels below 0.05 for all components. These findings indicate that all dimensions of social capital have a positive and significant impact on urban sustainable development in Pardis new town. This finding aligns with the research conducted by Pedram and Navabakhsh (2022) in Tehran, which demonstrated that social capital has a positive and significant effect on urban sustainable development and that dimensions including social trust, social participation, networks and shared norms, and social cohesion positively influence productivity and justice. Additionally, the Friedman test results indicated that "cooperation and social participation" with a mean rank of 4.92 achieved the highest rank, while "social cohesion and solidarity" with a mean rank of 2.92 received the lowest rank. These findings are consistent with research by Naderi Maghanjouqi (2018) in Phase 3 of Pardis new town, which showed that the level of social sustainability in new towns falls below the optimal average.

The higher ranking of "cooperation and social participation" can be attributed to the demographic composition of Pardis new town, which comprises many young families and educated individuals who are more inclined toward civic participation in urban affairs. This finding resonates with Volturo and Martelli's (2025) observation that social capital is associated with "participation and influence" in over 75% of cases, confirming the critical importance of participatory components in the social capital-sustainable development nexus. Conversely, the lower ranking of "social cohesion and solidarity" may be explained by the relatively recent formation of this town as a planned settlement, with residents having limited opportunity to establish deep social ties and a shared sense of identity over time. The diversity of backgrounds among residents, combined with insufficient public spaces for community interaction and inadequate community-building programs, likely contributes to weaker cohesion. This finding raises concerns, as social cohesion is fundamental to sustainable urban development.

These findings collectively underscore the mediating role of social capital in urban sustainability, suggesting that while residents actively participate in cooperative activities, the structural and institutional mechanisms necessary for fostering broader social cohesion remain insufficiently developed in Pardis new town. The discrepancy between high participatory engagement and low perceived cohesion points to a critical area for policy intervention.

Conclusion

This research demonstrates that social capital—particularly in the form of interactive relationships, civic participation, and social trust—constitutes a key infrastructure for achieving sustainable and balanced development in new towns. The findings highlight that "cooperation and social participation" emerges as the most influential dimension, aligning with national development strategies emphasizing inclusive urban development and community-based approaches (National Document for Development of New Cities of Iran, 2021). The low

ranking of social cohesion indicates the necessity of designing cultural and social programs aimed at fostering connections among various resident groups. Developing public spaces, organizing local festivals, supporting collective activities, strengthening citizen education programs, and enhancing trust in urban institutions are among the practical recommendations for improving social capital and achieving sustainable urban development in Pardis new town. Theoretically, this study contributes to the literature by extending the application of social capital theory to new urban settlements in developing contexts. Future research should examine social capital dynamics in comparative studies of other new towns, employ qualitative methodologies for deeper insights, investigate the role of media and social networks, and conduct experimental interventions to evaluate practical impacts on social capital.

Declarations

Author Contributions (CRediT taxonomy)

All stages of this research, including conceptualization, study design, data collection and curation, statistical analysis, methodology, validation, visualization, writing of the original draft, and final review and editing of the manuscript, were carried out solely by the corresponding author.

Funding Statement

This research received no specific grant from any funding agency in the public, commercial, or not-for-profit sectors. The author received no financial support for the research, authorship, or publication of this article.

Ethical Statement

Written informed consent was obtained from the individuals for their anonymized information to be published in this article.

Authors' AI Use Statement

The author declares that no artificial intelligence (AI) tools were used in the preparation of this manuscript for writing, analysis, or data generation. All content is the result of the author's own human effort and judgment.

Conflict of interest

The author declares that there are no known competing financial interests or personal relationships that could have influenced the work reported in this paper.

Data Availability Statement

The data that support the findings of this study are available from the corresponding author upon reasonable request.

مطالعات نوین در مدیریت و سازمان

سال ۲، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۴ - صفحه ۱۱۵-۱۳۶

مقاله پژوهشی | انگلیسی

دسترسی آزاد

توسعه پایدار و بررسی تأثیر آن بر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه: شهر جدید پردیس)

مرضیه گرانمایه^{۱*}

^۱ کارشناسی ارشد مدیریت منابع انسانی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول: مرضیه گرانمایه (Email: marzi_gr@yahoo.com)

دریافت: ۵ مرداد ۱۴۰۴ | بازنگری: ۶ شهریور ۱۴۰۴ | پذیرش: ۸ شهریور ۱۴۰۴ | انتشار برخط: ۹ شهریور ۱۴۰۵

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی بر تحقق توسعه پایدار در شهر جدید پردیس انجام شده است. سرمایه اجتماعی به عنوان زیربنای کلیدی توسعه پایدار شهری، با تقویت مشارکت فراگیر، تحکیم پیوندهای اجتماعی و ارتقای کارآمدی نهادی، نقشی اساسی ایفا می‌کند.

روش‌شناسی: این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از حیث روش، توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری شامل کلیه ساکنان شهر پردیس (۷۳,۳۶۳ نفر) بوده و حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۸۲ نفر تعیین شده است. داده‌ها با پرسشنامه‌ای استاندارد با مقیاس لیکرت گردآوری شد. پایایی ابزار با آلفای کرونباخ (۰/۹۷) تأیید گردید. برای تحلیل داده‌ها از آزمون t تک‌نمونه‌ای و آزمون‌های فریدمن و ویلکاکسون استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج آزمون t نشان داد که میانگین همه مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بالاتر از مقدار نظری ۳ بوده و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است. آزمون فریدمن نشان داد که «همیاری و مشارکت اجتماعی» با میانگین رتبه ۴/۹۲ بالاترین و «انسجام و همبستگی اجتماعی» با میانگین رتبه ۲/۹۲ پایین‌ترین تأثیر را بر توسعه پایدار داشته‌اند.

نتیجه‌گیری: سرمایه اجتماعی به‌ویژه در قالب مشارکت مدنی و اعتماد اجتماعی، از زیرساخت‌های کلیدی تحقق توسعه پایدار در شهرهای جدید است. پایین بودن رتبه انسجام اجتماعی، لزوم طراحی برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی برای ایجاد ارتباط میان گروه‌های ساکن را نمایان می‌سازد.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، توسعه پایدار، مشارکت اجتماعی، شهر جدید پردیس، انسجام اجتماعی.

استناد: گرانمایه، م. (۱۴۰۴). توسعه پایدار و بررسی تأثیر آن بر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه: شهر جدید پردیس). مجله مطالعات نوین در مدیریت و سازمان، ۲(۳)، ۱۱۵-۱۳۶.

یادداشت ناشر: JMSMO در خصوص ادعاهای مربوط به حوزه‌های قضایی در مطالب منتشرشده و وابستگی‌های سازمانی، بی‌طرف باقی می‌ماند.

حق نشر: © نویسندگان. حقوق مالکیت و انتشار مقاله نزد نویسندگان محفوظ است. این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد و تحت شرایط مجوز Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) منتشر شده است.

۱. مقدمه

در سال‌های اخیر، مفهوم سرمایه اجتماعی^۱ جایگاه ویژه‌ای در ادبیات توسعه و علوم اجتماعی یافته است و به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی در تحلیل پویایی‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوامع مدرن شناخته می‌شود (Bourdieu, 1986; Putnam, 2000). سرمایه اجتماعی برخلاف سرمایه‌های اقتصادی و فیزیکی که ماهیتی عینی و قابل اندازه‌گیری دارند، به مجموعه‌ای از روابط اجتماعی، هنجارهای مشترک^۲، اعتماد متقابل^۳ و شبکه‌های تعامل انسانی اطلاق می‌شود که در بستر جامعه شکل گرفته و به ارتقای همکاری، مشارکت و انسجام میان اعضای جامعه منجر می‌شود (Coleman, 1995; Fukuyama, 1988). از این منظر، سرمایه اجتماعی نه تنها نقشی حمایتی در پیشبرد اهداف فردی ایفا می‌کند، بلکه به مثابه یک منبع جمعی، ظرفیت جامعه را برای حل مسائل پیچیده و دستیابی به توسعه‌ای همه‌جانبه و پایدار افزایش می‌دهد (Woolcock & Narayan, 2000).

در همین راستا، توسعه پایدار^۴ نیز به‌عنوان یکی از مهم‌ترین چالش‌ها و ضرورت‌های قرن بیست و یکم، مورد توجه دولت‌ها، نهادهای بین‌المللی و پژوهشگران قرار گرفته است (World Commission on Environment and Development [WCED], 1987). پایداری اجتماعی امروزه به‌عنوان یکی از ابعاد پنج‌گانه پایداری شهری مطرح است و با مفاهیمی چون عدالت اجتماعی، سرمایه اجتماعی و احساس رفاه در محیط شهری ارزیابی می‌شود (Naderi, 2018; Maghanjouqi, 2018). سرمایه اجتماعی در این زمینه به‌عنوان یک مفهوم چندوجهی و حیاتی ظاهر می‌شود که با «مشارکت و نفوذ» در بیش از ۷۵ درصد موارد، و سپس با موضوعاتی چون «تنوع»، «تعلق»، «امنیت و حفاظت»، «یادگیری»، «حقوق و مسئولیت»، «هویت و معنا» مرتبط است (Volturo & Martelli, 2025). به بیان دیگر، پایداری اجتماعی ماهیتاً با مفهوم سرمایه اجتماعی پیوند دارد، زیرا روابط اجتماعی و هنجارهای متقابل را در بر می‌گیرد (Volturo & Martelli, 2025). توسعه پایدار بر ایجاد تعادل میان نیازهای حال و آینده تأکید دارد و سه بعد اصلی اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی را در بر می‌گیرد (Kates et al., 2005). دستیابی به این نوع توسعه نیازمند نهادینه‌سازی فرهنگ مشارکت، گسترش عدالت اجتماعی، بهره‌برداری بهینه از منابع طبیعی و نیز تقویت زیرساخت‌های نهادی و فرهنگی جامعه است (Sachs, 2015). بدون شک، تحقق این اهداف بدون پشتوانه‌ای اجتماعی و مشارکت فعال شهروندان امکان‌پذیر نخواهد بود (Pretty & Ward, 2001).

سرمایه اجتماعی در این میان می‌تواند نقش تسهیل‌گر و زیرساختی ایفا کند. جامعه‌ای که در آن سطح بالایی از اعتماد، همکاری و همیاری میان اعضا وجود دارد، در مواجهه با چالش‌های توسعه‌ای از ظرفیت بیشتری برخوردار خواهد بود (Putnam, 2000; Fukuyama, 1995). پژوهش‌های متعددی در سال‌های اخیر بر اهمیت نقش سرمایه اجتماعی در بهبود حکمرانی شهری، ارتقای کیفیت زندگی، گسترش مسئولیت‌پذیری اجتماعی و همچنین مدیریت بهتر منابع

¹ Social Capital

² Shared Norms

³ Mutual Trust

⁴ Sustainable Development

طبیعی و محیط زیست تأکید کرده‌اند (Evans, 1996; Pretty, 2003). از سوی دیگر، در جوامعی که سرمایه اجتماعی در سطح پایینی قرار دارد، شکاف‌های اجتماعی، بی‌اعتمادی و انفعال شهروندان می‌تواند روند توسعه را با چالش‌های جدی مواجه سازد (Rothstein & Stolle, 2008).

شهر جدید پردیس به‌عنوان یکی از سکونت‌گاه‌های برنامه‌ریزی شده پیرامون کلان‌شهر تهران، طی دو دهه گذشته با رشد جمعیت و توسعه کالبدی قابل‌توجهی مواجه بوده است. این شهر که در ابتدا با هدف پاسخ‌گویی به نیازهای مسکن اقبال مختلف به‌ویژه طبقه متوسط و رو به پایین طراحی شد، امروزه با مسائل پیچیده‌ای در حوزه‌های اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی روبه‌رو است (Ziari et al., 2016). بر اساس بیانیه چشم‌انداز شهرهای جدید ایران در افق ۱۴۲۰، این شهرها با هدف تمرکززدایی، تعادل‌بخشی و تاب‌آوری در سرزمین برنامه‌ریزی شده‌اند و انتظار می‌رود که از تنوع گروه‌های ساکن از منظر شاخصه‌های اقتصادی و اجتماعی برخوردار باشند تا مسیر یکپارچگی، تنوع اجتماعی و شکل‌گیری تدریجی هویت و سرمایه اجتماعی میسر شود (National Document for Development of New Cities of Iran, 2021). با این حال، سرعت بالای رشد جمعیت، کمبود زیرساخت‌های عمومی، ضعف در مشارکت مردمی و عدم انسجام اجتماعی از جمله چالش‌هایی هستند که می‌توانند مسیر دستیابی به توسعه پایدار در این شهر را با موانع متعددی مواجه سازند (Pourmohammadi et al., 2018). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که سطح پایداری اجتماعی در شهرهای جدید کمتر از میانگین مطلوب است و از نظر ساکنان، مؤلفه‌های پایداری اجتماعی در سطح پایینی ارزیابی شده است (Naderi Maghanjouqi, 2018).

از آنجا که توسعه پایدار نیازمند مشارکت فعال شهروندان، انسجام اجتماعی و تقویت تعاملات مدنی است، بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی در شهر جدید پردیس و سنجش میزان تأثیرگذاری آن بر ابعاد مختلف توسعه پایدار، می‌تواند راهگشای سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های آتی باشد. شناخت ابعاد مؤثر سرمایه اجتماعی، مانند اعتماد، همبستگی، مشارکت و شبکه‌های اجتماعی، و ارزیابی میزان تأثیر هر یک از آنها بر فرایند توسعه، امکان تدوین راهبردهای اثربخش‌تر در حوزه مدیریت شهری را فراهم خواهد کرد (Grootaert & van Bastelaer, 2002; Putnam, 2000).

بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه میان ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار در شهر جدید پردیس انجام شده است. این مطالعه می‌کوشد به این پرسش پاسخ دهد که کدام مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بیشترین نقش را در تحقق توسعه پایدار ایفا می‌کنند و چگونه می‌توان از ظرفیت‌های اجتماعی موجود برای بهبود وضعیت توسعه شهری بهره گرفت.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲.۱. سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی مفهومی بنیادین در علوم اجتماعی است که به مجموعه‌ای از روابط انسانی، اعتماد متقابل، هنجارهای مشترک، همکاری و مشارکت فعال شهروندان در امور جمعی اطلاق می‌شود (Bourdieu, 1986; Coleman, 1986).

(1988). این سرمایه ناملموس، بستر تعاملات اجتماعی را تقویت کرده و زمینه‌ساز انسجام و همبستگی اجتماعی، تسهیل کنش‌های جمعی، ارتقای کیفیت زندگی و حل مسائل اجتماعی به‌شمار می‌رود (Putnam, 2000).

از منظر نظریه‌پردازان مختلف، سرمایه اجتماعی تعاریف گوناگونی دارد. اولین بار واژه سرمایه اجتماعی را در سال ۱۹۱۹ هنیفان^۱ به کار برد. او معتقد بود که سرمایه اجتماعی به جنبه‌های محسوسی اشاره دارد که در زندگی مردم یافت می‌شود، برای مثال مؤلفه‌هایی مثل حسن‌نیت، رفاقت، دوستی و همدردی و دادوستد میان افراد و خانواده‌هایی که واحد اجتماعی را تشکیل می‌دهند (Hanifan, 1919). پیر بوردیو^۲ (۱۹۸۶) سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از منابع بالفعل و بالقوه می‌داند که افراد از طریق شبکه‌های پایدار روابط نهادی کسب می‌کنند. به باور بوردیو، سرمایه اجتماعی در نهایت می‌تواند به سرمایه اقتصادی منجر شود و دارای دو شاخص اساسی «اعتماد» و «پیوند» است (Pedram & Navabakhsh, 2022). جیمز کلنن^۳ (۱۹۸۸) نیز سرمایه اجتماعی را شامل ساختارهایی می‌داند که کنش اجتماعی را تسهیل می‌کنند. کلنن معتقد است سرمایه اجتماعی نه در افراد و نه در وسایل فیزیکی تولید وجود ندارد و ویژگی‌هایی چون تعهدات ایجادشده، دسترسی به اطلاعات، هنجارهای اجتماعی، اقتدار و هویت را به‌عنوان مؤلفه‌های آن برمی‌شمارد (Pedram & Navabakhsh, 2022). در مقابل، رابرت پاتنام^۴ (۲۰۰۰) بر نقش سه عنصر اساسی یعنی اعتماد، مشارکت مدنی و شبکه‌های اجتماعی در شکل‌گیری سرمایه اجتماعی تأکید دارد و آن را عاملی کلیدی در تقویت دموکراسی و عملکرد نهادهای اجتماعی تلقی می‌کند. پاتنام سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از اعتمادها، هنجارها و شبکه‌های ارتباطی معرفی می‌کند که همکاری برای منافع متقابل را تسهیل می‌کند و حاصل آن انواع مختلف کنش جمعی است (Pedram & Navabakhsh, 2022).

سرمایه اجتماعی در درون یک فرد و یا در درون ساختار اجتماعی وجود ندارد، بلکه در فضای بین افراد (فضای ارتباطی) موجود است (Bourdieu, 1986). سرمایه اجتماعی چیزی نیست که در تملک دولت، یک سازمان و یا بازار باشد، بلکه همگان می‌توانند در تولید آن مشارکت کنند. سرمایه اجتماعی از هزاران کنش روزانه‌ای که بین مردم وجود دارد آفریده می‌شود و به وجود می‌آید (Coleman, 1988). به‌طور کلی در عصر حاضر برای توسعه، مدیران بیشتر از آنچه به سرمایه اقتصادی، فیزیکی و انسانی نیازمند باشند، به سرمایه اجتماعی نیاز دارند، زیرا در جامعه‌ای که فاقد سرمایه اجتماعی است، از دیگر سرمایه‌ها به‌طور بهینه استفاده نخواهد کرد و این سرمایه‌ها هدر می‌روند (Fukuyama, 1995).

¹ Hanifan

² Bourdieu

³ Coleman

⁴ Putnam

۲.۲. توسعه پایدار

توسعه پایدار مفهومی میان‌رشته‌ای و راهبردی است که در پی تأمین نیازهای نسل کنونی بدون به خطر انداختن توان نسل‌های آینده برای تأمین نیازهای خود است (WCED, 1987). این مفهوم نخستین‌بار در گزارش «براندتلند» (۱۹۸۷) از سوی کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه مطرح شد و از آن زمان تاکنون در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های شهری، منطقه‌ای و جهانی نقش برجسته‌ای یافته است (Kates et al., 2005).

توسعه پایدار فرایندی است که آینده‌ای مطلوب را برای جوامع بشری متصور می‌شود که در آن شرایط زندگی و استفاده از منابع، بدون آسیب رساندن به یکپارچگی، زیبایی و ثبات نظام‌های حیاتی، نیازهای انسان را برطرف می‌سازد (Sachs, 2015). توسعه پایدار راه‌حلی را برای الگوهای فانی ساختاری، اجتماعی و اقتصادی توسعه ارائه می‌دهد تا بتواند از بروز مسائلی همچون نابودی منابع طبیعی، آلودگی و پایین آمدن کیفیت زندگی انسان‌های حال و آینده جلوگیری کند (WCED, 1987).

امروزه ابعاد اجتماعی توسعه به دلیل فراهم‌سازی زمینه‌های پیشرفت در سایر ابعاد توسعه پایدار، اهمیت ویژه‌ای یافته است. پایداری اجتماعی یکی از ابعاد پنج‌گانه پایداری شهری است و با مواردی چون عدالت اجتماعی، سرمایه اجتماعی و احساس رفاه در محیط شهری ارزیابی می‌شود (Naderi Maghanjouqi, 2018). با این حال، به بعد اجتماعی توسعه پایدار به دلیل ماهیت ناملموس، در مقابل بعد زیست‌محیطی و اقتصادی کمتر مورد توجه قرار گرفته است (Naderi Maghanjouqi, 2018).

توسعه پایدار مبتنی بر تعامل متوازن میان سه بعد اصلی: اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است و تحقق آن مستلزم مشارکت فعال شهروندان، توزیع عادلانه منابع، حفظ محیط زیست و نهادینه‌سازی ارزش‌های جمعی در حکمرانی شهری است (Sachs, 2015; Kates et al., 2005). سرمایه اجتماعی در این مسیر نقش زیرساختی و تسهیل‌گر دارد، زیرا بدون بسترهای اجتماعی مبتنی بر اعتماد، همکاری و انسجام، دستیابی به توسعه‌ای پایدار، همگانی و کارآمد با چالش‌های جدی مواجه خواهد شد (Pretty & Ward, 2001).

در حقیقت، برای این که رشد و توسعه بتواند پایدار باشد و از نسلی به نسل دیگر تداوم یابد، بر محوریت مردم و اجتماع مورد تأکید قرار گیرد؛ یکی از الزامات پایداری، درگیر کردن مردم در پروسه توسعه است (Chambers, 1997). توسعه پایدار فرایندی است که اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی را با هم تلفیق می‌کند و یا به ایجاد رابطه و مبادله بین آنها و بررسی و هماهنگی این مبادله‌ها می‌پردازد (Zahedi, 2014). بر اساس گزارش براندتلند، توسعه پایدار دارای سه بعد زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی است؛ بنابراین، توسعه پایدار مستلزم پایداری بوم‌شناختی به معنای حفظ فرآیندهای زیست‌محیطی، پایداری اجتماعی-فرهنگی به منظور سازگاری توسعه با فرهنگ و ارزش‌های مردمی و حفظ هویت جامعه، و پایداری اقتصادی به منظور کارایی اقتصادی و پشتیبانی از نسل‌های آینده می‌باشد (Korke Abadi & Khazravi, 2015).

امروزه کاهش نابرابری در استفاده از منابع، امکانات و تسهیلات، یکی از مهم‌ترین الزامات اساسی توسعه پایدار در سطح مناطق کشور به شمار می‌رود و نیازمند مدل‌های بومی برای توسعه پایدار هستیم (Pourshahabi et al., 2018). توسعه پایدار را می‌توان برای اولین بار به گزارش کمیسیون جهانی محیط زیست با عنوان «آینده مشترک ما» که در سال ۱۹۸۷ سازمان ملل متحد آن را منتشر کرد، نسبت داد (Pourshahabi, 2016). در این گزارش که اغلب به عنوان گزارش برانتلند خوانده می‌شود، توسعه پایدار به عنوان «توسعه‌ای که نیازهای کنونی جهان را تأمین کند، بدون آنکه توانایی نسل‌های آتی را در برآورده کردن نیازهایشان به مخاطره افکند»، تعریف شده است (Maleki Nia et al., 2015).

۳.۲. پیوند بین سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار

رابطه میان سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار در مطالعات نظری و تجربی متعددی مورد تأکید قرار گرفته است (Putnam, 2000; Woolcock & Narayan, 2000; Pedram & Navabakhsh, 2022). سرمایه اجتماعی از طریق گسترش تعاملات بین‌فردی، ایجاد حس تعلق، ارتقای اعتماد و افزایش روحیه همکاری، شهروندان را به مشارکت مؤثر در فرآیندهای برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های توسعه‌ای ترغیب می‌کند. این امر، نه تنها انسجام اجتماعی را تقویت می‌کند، بلکه به تحقق توسعه پایدار در ابعاد مختلف آن نیز کمک می‌رساند (Evans, 1996; Pretty, 2003).

پژوهش‌های اخیر نشان داده‌اند که سرمایه اجتماعی با تقویت پیوندهای انسانی و انسجام شبکه‌های اجتماعی، یکی از پیش‌نیازهای اساسی تحقق توسعه پایدار محسوب می‌شود (Volturo & Martelli, 2025). از منظر پایداری اجتماعی، سرمایه اجتماعی به عنوان یک منبع جمعی، باز، غیرقابل انحصار و ارزش‌محور عمل می‌کند که اهرمی برای ارتقای انسجام اجتماعی، تسهیل تبادل منابع و اطلاعات بین گروه‌ها و ایجاد حس اجتماع فراگیر و گسترده‌تر است (Volturo & Martelli, 2025). جوامع عادلانه، فراگیر و پایدار در گسترده‌ترین معنا (اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی)، زمینه‌های خوبی برای فعالیت‌ها و تعاملات انسانی در بلندمدت هستند و در چنین جوامعی، تبعیض کمتری وجود دارد که از مشارکت قابل توجه افراد در مسائل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جلوگیری می‌کند (Volturo & Martelli, 2025). پایداری اجتماعی در چهار رکن به هم پیوسته‌ای ریشه دارد: برابری^۱، رفاه^۲، مشارکت^۳ و سرمایه اجتماعی^۴ که تعاملات آنها شرایط را برای جوامع فراگیر و منسجم فراهم می‌کند (Volturo & Martelli, 2025). در این چارچوب، سرمایه اجتماعی نه تنها به عنوان یک منبع رابطه‌ای تعبیه شده در شبکه‌های اعتماد و متقابل‌گرایی درک می‌شود، بلکه به عنوان یک عامل ساختاری که تعلق و مشارکت دموکراتیک را ممکن می‌سازد، نیز شناخته می‌شود (Volturo & Martelli, 2025).

¹ Equity

² Well-being

³ Participation

⁴ Social Capital

۴.۲. شاخص‌های توسعه پایدار

انگیزه اصلی برای گسترش شاخص‌های توسعه پایدار در خلال اجلاس جهانی ۱۹۹۲ در ریو به وجود آمد. در این کنفرانس، ابراز نیاز برای تدوین و فرموله کردن شاخص‌هایی در راستای نظارت و تقویت توسعه پایدار مورد تأکید قرار گرفت (Hak et al., 2012). سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، شاخص‌هایی را برای هردوی حوزه‌های خاص (استفاده از منابع و چشم‌انداز محیط‌زیستی) و بخش‌ها (خانواده و یا حمل‌ونقل) منتشر نموده و همچنین شاخص‌های استاندارد شده‌ای را بر پایه چارچوبی برای کشورهایی که عملکرد محیط‌زیستی آنها مورد بررسی قرار گرفته، منتشر نموده است (Hak et al., 2012).

برنامه محیط‌زیست سازمان ملل متحد به‌طور منظم چشم‌انداز محیط‌زیستی جهان را منتشر می‌نماید که مجموعه‌ای از شاخص‌های مورد استفاده برای گزینه‌های مهم و در دسترس برای سیاست‌گذاران شامل طیف وسیعی از چالش‌های محیط‌زیستی، اجتماعی و اقتصادی است (Hak et al., 2012). در سطح منطقه‌ای، اداره محیط‌زیست اروپا شاخص‌هایی را برای ارزیابی محیط‌زیست اروپا مورد استفاده قرار داده است (Hak et al., 2012).

۴.۲. پیشینه تحقیق

مطالعات متعددی در سطح ملی و بین‌المللی به بررسی نقش توسعه پایدار و ابعاد مختلف آن در مناطق گوناگون پرداخته‌اند. در پژوهشی تحت عنوان «تمایزات منطقه‌ای مزیت‌های نسبی صنایع تولیدی با تأکید بر شاخص‌های توسعه پایدار»، فیض‌پور و شاه‌محمدی مهرجردی (۲۰۱۵) جایگاه و رتبه مناطق کشور را از حیث مزیت نسبی صنایع تولیدی مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که مناطق در صنایع تولیدی با و بدون در نظر گرفتن شاخص‌های توسعه پایدار از یکدیگر کاملاً متمایز است و از این رو نیز از حیث سیاست‌گذاری، در نظر نگرفتن معیارهای پایداری راهنمای مناسبی برای سرمایه‌گذاری‌های صنعتی نخواهد بود (Feizpour & Shah Mohamadi Mehrjerdi, 2015).

کریمی و وفایی (۲۰۱۴) در پژوهشی تحت عنوان «امنیت‌سازی با توسعه پایدار در مناطق مرزی (مطالعه موردی: شهر مریوان)»، با معرفی توسعه پایدار مناطق مرزی به عنوان راهبرد اساسی حفظ و گسترش امنیت مرزی، به بررسی یکی از مناطق مرزی کشور بر اساس این دیدگاه پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که توسعه پایدار، ارمغان امنیت و امنیت پایدار، ارمغان توسعه است؛ همچنین نتایج این تحقیق برای منطقه مورد بررسی نشان داده است که امکانات در منطقه مطابق الگوی مناسبی توزیع نشده و در جهت تحقق توسعه پایدار نمی‌باشد (Karimi & Vafai, 2014).

داداش‌پور و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان «سنجش سطوح توسعه‌یافتگی و نابرابری‌های فضایی در استان خراسان شمالی با استفاده از مدل منطق فازی»، به سنجش میزان نابرابری شهرستان‌های این استان با استفاده از ۶۱

شاخص پرداخته‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که طی سال‌های مذکور با وجود افزایش میزان توسعه‌یافتگی شهرستان‌های استان، همگرایی نسبی بین شهرستان‌ها به وجود نیامده است (Dadashpour et al., 2014).

امانی‌ور و علی‌زاده (۲۰۱۴) در پژوهشی تحت عنوان «ارزیابی شاخص‌های توسعه پایدار در استان کرمانشاه با استفاده از تحلیل رگرسیون و تحلیل سلسله‌مراتبی فازی»، به ارزیابی میزان پایداری در روند توسعه با استفاده از حدود ۴۰ شاخص فرعی در قالب شاخص‌های کلی فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، درمانی، ارتباطی و تجهیزات شهری در شهرستان‌های استان کرمانشاه پرداخته‌اند. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که اولاً وضعیت پراکنش شاخص‌های اقتصادی در سطح شهرستان‌های استان نامتوازن است و ثانیاً عدم تعادل معنی‌داری بین شهرستان‌ها از نظر توسعه پایدار در استان وجود دارد (Amanpour & Alizadeh, 2014).

پوراصغر سنگاچین و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان «سنجش سطح توسعه‌یافتگی استان‌های کشور ایران با رویکرد تحلیل عاملی»، به منظور تعیین سطح توسعه‌یافتگی استان‌های کشور ایران و رتبه‌بندی آنها براساس سطح توسعه‌یافتگی، به ارائه شاخص‌های توسعه‌یافتگی پرداخته‌اند. بر اساس این پژوهش، استان‌های تهران و اصفهان، فارس و خراسان رضوی به ترتیب در رتبه‌های اول تا چهارم و استان‌های کردستان، سیستان و بلوچستان و کهگیلویه و بویراحمد به ترتیب در رتبه‌های آخر قرار گرفته‌اند (Pour Asghar Sangachin et al., 2013).

پورشهابی و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «ارائه مدل بومی برای ارتقاء سطح توسعه‌یافتگی استان سیستان و بلوچستان با رویکرد توسعه پایدار»، مدلی متشکل از سه بعد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی با ۲۳ شاخص ارائه نموده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی با توسعه پایدار در استان همبستگی معنادار دارند و مدل ارائه شده از برازش مطلوبی برخوردار است (Pourshahabi et al., 2018).

پورشهابی و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «اولویت‌بندی گروه‌های تحصیلی آموزش عالی برای تحقق توسعه پایدار استان سیستان و بلوچستان»، با استفاده از شاخص‌های مدل بومی توسعه پایدار استان و روش دلفی فازی و AHP، به اولویت‌بندی گروه‌های تحصیلی آموزش عالی پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که گروه آموزشی «مهندسی، تولید و ساخت» دارای اولویت اول، گروه آموزشی «علوم انسانی و هنر» دارای اولویت دوم و گروه آموزشی «علوم تربیتی» دارای اولویت سوم برای توسعه پایدار استان سیستان و بلوچستان می‌باشند (Pourshahabi et al., 2019).

عالوه بر مطالعات داخلی، پژوهش‌های بین‌المللی متعددی نیز به بررسی توسعه پایدار پرداخته‌اند. هک و همکاران^۱ (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «اهداف توسعه پایدار: نیاز به شاخص‌های مرتبط»، به بررسی شاخص‌های مرتبط با اهداف توسعه پایدار پرداخته و تأکید کرده‌اند که شاخص‌ها می‌توانند به تصمیم‌گیری‌های بهتر و اقدامات مؤثرتر سیاست‌گذاران از طریق ساده‌سازی، روشن ساختن و جمع‌آوری اطلاعات در دسترس منجر شوند (Hak et al., 2016). تان و لو^۲ (۲۰۱۶)

^۱ Hak et al.

^۲ Tan & Lu

در پژوهشی با عنوان «ارزیابی توسعه پایدار منطقه‌ای از طریق یکپارچه‌سازی تحلیل مؤلفه‌های اصلی غیرخطی و متعامدسازی گرام-اشمیت»، نشان داده‌اند که اگرچه پایداری توسعه منطقه مورد مطالعه کاهش مداوم داشته است، اما سطح توسعه پایدار منطقه همان‌گونه‌ای که انتظار می‌رود، افزایش را تجربه کرده است (Tan & Lu, 2016).

الیامی و همکاران^۱ (۲۰۱۵) در تحقیقی تحت عنوان «توسعه روشی برای ارزیابی پایداری محیط زیست عربستان سعودی»، یک سیستم توزین پیشنهاد نموده‌اند که عوامل محیطی عربستان را در فرآیند توسعه در اولویت قرار می‌دهد. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که در حالی که کشور عربستان دارای پتانسیل بسیار زیادی برای انرژی تجدیدپذیر است، هنوز به شدت متکی به سوخت‌های فسیلی است؛ بنابراین، عربستان باید به سمت انتخاب جایگزین‌های طبیعی (به عنوان مثال، انرژی خورشیدی) برای ساختن یک محیط پایدار گام بردارد (Alyami et al., 2015).

۳. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از حیث ماهیت و روش، توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری شامل کلیه ساکنان شهر جدید پردیس در استان تهران می‌باشد. بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت این شهر برابر با ۷۳,۳۶۳ نفر گزارش شده است (Statistical Center of Iran, 2016). به‌منظور تعیین حجم نمونه، از فرمول کوکران استفاده شد که با لحاظ خطای ۵ درصد، حجم نمونه مورد نیاز برابر با ۳۸۲ نفر به‌دست آمد (Cochran, 1977).

روش نمونه‌گیری در این تحقیق، تصادفی ساده بوده و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه‌ای استاندارد بر مبنای طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت (از «کاملاً مخالفم» تا «کاملاً موافقم») بوده است (Likert, 1932). پرسشنامه طراحی شده شامل دو بخش اصلی است:

- بخش نخست، به سنجش ابعاد سرمایه اجتماعی اختصاص دارد و شامل مؤلفه‌هایی چون اعتماد، تعامل و همکاری، همیاری و مشارکت، هویت جمعی، هنجارهای مشترک و انسجام اجتماعی است (Grootaert & van Bastelaer, 2002).
- بخش دوم، شاخص‌های مرتبط با توسعه پایدار شهری را مورد ارزیابی قرار می‌دهد (Kates et al., 2005). به‌منظور تأیید روایی محتوایی پرسشنامه، نظرات جمعی از اساتید دانشگاه و متخصصان حوزه علوم اجتماعی اخذ و بررسی شد. همچنین برای بررسی پایایی ابزار، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب به‌دست‌آمده برای کل پرسشنامه ۰/۹۷ بود؛ این عدد بیانگر سطح بالای پایایی ابزار اندازه‌گیری است (Cronbach, 1951).
- برای تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده، از روش‌های متنوع آمار استنباطی بهره گرفته شد:
- آزمون t تک‌نمونه‌ای^۲ به‌منظور بررسی معناداری هر یک از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در ارتباط با توسعه پایدار (Field, 2018)؛

^۱ Alyami et al.

^۲ One-Sample t-Test

- آزمون‌های غیرپارامتریک فریدمن و ویلکاکسون برای رتبه‌بندی ابعاد سرمایه اجتماعی از منظر میزان تأثیرگذاری بر توسعه پایدار شهری (Field, 2018).
- کلیه محاسبات آماری با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شده است.

۴. یافته‌های پژوهش

۴.۱. آزمون t تک‌نمونه‌ای

- جهت بررسی معناداری میانگین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در مقایسه با مقدار نظری ۳ که نقطه میانی طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت محسوب می‌شود، از آزمون t تک‌نمونه‌ای استفاده شد. فرضیات آماری به شرح زیر تدوین گردید:
- فرض صفر (H_0): میانگین پاسخ‌ها برابر با ۳ است (عدم وجود رابطه معنادار)
 - فرض مقابل (H_1): میانگین پاسخ‌ها با ۳ تفاوت معنادار دارد (وجود رابطه معنادار)
- نتایج این آزمون در جدول شماره ۱ آمده است.

جدول ۱. نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای (Source: By author)

سطح معناداری (Sig)	آماره t	انحراف معیار	میانگین	مؤلفه سرمایه اجتماعی
۰.۰۰۰	۳۷.۰۰	۰.۷۹	۴.۴۸	اعتماد
۰.۰۰۰	۵۳.۳۳	۰.۵۴	۴.۶۰	تعامل و همکاری
۰.۰۰۰	۵۳.۳۳	۰.۶۴	۴.۶۰	همیاری و مشارکت
۰.۰۰۰	۴۶.۶۷	۰.۶۵	۴.۴۰	هویت جمعی
۰.۰۰۰	۳۶.۷۵	۰.۷۹	۴.۴۷	هنجارهای مشترک
۰.۰۰۰	۲۶.۷۵	۰.۸۸	۴.۰۷	انسجام و همبستگی

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، میانگین همه مؤلفه‌ها به‌طور معناداری بالاتر از عدد ۳ بوده و سطح معناداری برای تمامی آنها کمتر از ۰/۰۵ است. این نتایج حاکی از آن است که تمامی ابعاد سرمایه اجتماعی، تأثیری مثبت و معنادار بر توسعه پایدار شهری در شهر جدید پردیس دارند. این یافته با نتایج پژوهش پدram و نوابخش (۲۰۲۲) در تهران همسو است که نشان داد سرمایه اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر توسعه پایدار شهری دارد.

۴.۲. رتبه‌بندی مؤلفه‌ها با آزمون فریدمن

برای مقایسه نسبی میزان تأثیرگذاری مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر توسعه پایدار، از آزمون فریدمن استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. نتایج آزمون فریدمن و ویلکاکسون (Source: By author)

میانگین رتبه	مؤلفه سرمایه اجتماعی
۴.۹۲	همیاری و مشارکت

میانگین رتبه	مؤلفه سرمایه اجتماعی
۴.۶۱	تعاون و همکاری
۴.۵۸	اعتماد
۴.۴۵	هنجارهای مشترک
۳.۹۲	هویت جمعی
۲.۹۲	انسجام و همبستگی

آماره آزمون برابر با $\chi^2 = 349.5$ و سطح معناداری آن کمتر از ۰/۰۰۰ گزارش شده است که نشان‌دهنده تفاوت معنادار بین رتبه مؤلفه‌هاست. بر این اساس:

- بعد «همیاری و مشارکت اجتماعی» بالاترین رتبه را در بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی از منظر تأثیرگذاری بر توسعه پایدار کسب کرده است.
- در مقابل، بعد «انسجام و همبستگی اجتماعی» کمترین رتبه را از نگاه پاسخ‌دهندگان به خود اختصاص داده است.

این یافته با نتایج پژوهش نادری مغانجوقی (۱۳۹۷) در فاز ۳ شهر جدید پردیس همخوانی دارد که نشان داد سطح پایداری اجتماعی در شهرهای جدید کمتر از میانگین مطلوب است. همچنین پژوهش‌های ولتورو و مارتلی (۲۰۲۵) نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی با «مشارکت و نفوذ» در بیش از ۷۵ درصد موارد مرتبط است که اهمیت بالای مؤلفه مشارکت را تأیید می‌کند.

۵. بحث و نتیجه گیری

۵.۱. جمع‌بندی یافته‌ها

یافته‌های به‌دست‌آمده از تحلیل‌های آماری نشان داد که تمامی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر توسعه پایدار شهری در شهر جدید پردیس دارند. با این حال، شدت این تأثیر در میان ابعاد مختلف یکسان نیست و همین تفاوت می‌تواند مبنایی کاربردی برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی اجتماعی و شهری فراهم آورد. نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای حاکی از آن بود که میانگین همه مؤلفه‌ها به‌طور معناداری بالاتر از مقدار نظری ۳ است. این موضوع بیانگر آن است که سرمایه اجتماعی از منظر شهروندان پردیس، نقش مهمی در پیشبرد توسعه پایدار ایفا می‌کند. همچنین، طبق نتایج آزمون فریدمن، مؤلفه‌های «همیاری و مشارکت» و «تعامل و همکاری» بیشترین تأثیر را داشته‌اند، درحالی‌که «انسجام و همبستگی اجتماعی» در پایین‌ترین رتبه قرار گرفته است. این یافته با پژوهش پدرام و نوابخش (۲۰۲۲) در تهران همسو است که نشان داد سرمایه اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر توسعه پایدار شهری دارد و ابعاد اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، شبکه‌ها و هنجارهای مشترک و انسجام اجتماعی بر بهره‌وری و عدالت تأثیر مثبت دارند. همچنین با نتایج پژوهش نادری مغانجوقی (۱۳۹۷) که نشان داد سطح پایداری اجتماعی در شهرهای جدید کمتر از میانگین مطلوب است، همخوانی دارد.

۵.۲. نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت که سرمایه اجتماعی - به‌ویژه در قالب روابط تعاملی، مشارکت مدنی و اعتماد اجتماعی - از جمله زیرساخت‌های کلیدی در مسیر تحقق توسعه‌ای پایدار و متوازن در شهرهای جدید است. همان‌گونه که ولتورو و مارتلی (۲۰۲۵) اشاره می‌کنند، پایداری اجتماعی در چهار رکن به‌هم‌پیوسته برابری، رفاه، مشارکت و سرمایه اجتماعی ریشه دارد که تعاملات آنها شرایط را برای جوامع فراگیر و منسجم فراهم می‌کند. شهر جدید پردیس به‌عنوان یکی از مراکز جمعیتی نوظهور در اطراف تهران، در مسیر توسعه پایدار نیازمند توجه جدی به سرمایه‌های اجتماعی شهروندان خود است. بهره‌گیری از ظرفیت مشارکت مردمی، ارتقاء انسجام اجتماعی و تقویت هویت جمعی از جمله الزامات پایداری شهری در این منطقه به شمار می‌رود.

تأکید بر مشارکت و همیاری به‌عنوان تأثیرگذارترین مؤلفه، با سند ملی توسعه شهرهای جدید ایران (افق ۱۴۲۰) نیز همخوانی دارد که بر «برنامه‌ریزی برای ارتقای هویت و فرهنگ در شهرهای جدید به منظور تحقق شهری فراگیر و توسعه اجتماع محلی» و «توجه به گسترش فضاهای عمومی و مکان رویدادها در شهرهای جدید» تأکید دارد. همچنین پایین بودن رتبه انسجام اجتماعی، هشداردهنده است و نشان می‌دهد که باوجود برنامه‌ریزی‌های کلان، هنوز در سطح محلی و همسایگی، پیوندهای اجتماعی مستحکمی شکل نگرفته است.

۵.۳. پیشنهادهای اجرایی

بر اساس یافته‌های پژوهش و مطالعات پیشین (نادری مغانجوقی، ۱۳۹۷؛ ولتورو و مارتلی، ۲۰۲۵؛ سند ملی توسعه شهرهای جدید، ۱۴۰۰)، پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

۱) تقویت انسجام اجتماعی: پایین بودن میانگین این مؤلفه، لزوم طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی با هدف ایجاد ارتباط میان گروه‌های مختلف ساکن در شهر را نمایان می‌سازد. توسعه فضاهای عمومی، برگزاری جشنواره‌های محلی، و حمایت از فعالیت‌های جمعی می‌تواند انسجام اجتماعی را ارتقاء دهد.

۲) افزایش حس هویت جمعی: برنامه‌هایی چون آموزش‌های شهروندی، تبلیغات محیطی با محوریت «تعلق به شهر»، و مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌های شهری می‌تواند به تقویت هویت جمعی و احساس مسئولیت اجتماعی کمک کند.

۳) تقویت اعتماد عمومی به نهادهای شهری: ایجاد شفافیت در تصمیم‌گیری، پاسخ‌گویی نهادهای محلی و ارتباط دوسویه با شهروندان، می‌تواند سطح اعتماد عمومی را ارتقاء داده و زمینه‌ساز مشارکت پایدارتر شود.

۴) حمایت از مشارکت داوطلبانه و نهادهای محلی: شهرداری‌ها و شوراهای محلی می‌توانند با حمایت از انجمن‌ها، گروه‌های مردمی و تشکلهای داوطلبانه، زمینه‌ی بروز و توسعه مشارکت اجتماعی را تقویت کنند.

- ۵) الگوبرداری از محلات موفق: مطالعه و مستندسازی محلاتی که در حوزه سرمایه اجتماعی موفق تر عمل کرده‌اند، می‌تواند به استخراج الگوهای بومی و کارآمد برای سایر مناطق منجر شود.
- ۶) برنامه‌ریزی برای ارتقای هویت و فرهنگ: بر اساس سند ملی توسعه شهرهای جدید، باید به گسترش فضاهای عمومی و مکان رویدادها در شهرهای جدید توجه ویژه‌ای شود و عملکردهای فرهنگی-اجتماعی که در شهرهای نزدیک اطراف وجود ندارد، تأمین گردد.

۵.۴. محدودیت‌های پژوهش

این پژوهش نیز همچون بسیاری از تحقیقات میدانی با محدودیت‌هایی مواجه بود که باید در تحلیل و تفسیر نتایج مورد توجه قرار گیرد:

- ۱) محدودیت زمانی پاسخ‌دهندگان: برخی از شهروندان به دلیل مشغله زیاد یا بی‌اعتمادی، از پاسخ دقیق به پرسشنامه خودداری کردند.
- ۲) نگرش منفی به پژوهش‌های اجتماعی: در برخی موارد، ذهنیت عمومی نسبت به تحقیقات باعث کاهش دقت یا صداقت در پاسخ‌ها شد.
- ۳) محدود بودن منابع تخصصی فارسی درباره سرمایه اجتماعی در شهرهای جدید: این موضوع تحلیل پیشینه را دشوار ساخت و نیازمند استفاده بیشتر از منابع خارجی بود.
- ۴) ماهیت مقطعی پژوهش: به دلیل طراحی مقطعی، امکان بررسی روندهای زمانی و علیت در این پژوهش وجود نداشت.

۵.۵. پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده

با توجه به نتایج و محدودیت‌های پژوهش، پیشنهادهای زیر برای مطالعات آتی ارائه می‌شود:

- ۱) مطالعات تطبیقی در شهرهای جدید دیگر (مانند پرنده، هشتگرد و صدرا) برای بررسی تفاوت‌های سرمایه اجتماعی و اثرات آن بر توسعه پایدار (نادری مغانجوقی، ۱۳۹۷).
- ۲) استفاده از روش‌های کیفی مانند مصاحبه‌های عمیق یا گروه‌های متمرکز (Focus Group) برای شناخت دقیق‌تر از نگرش‌ها و تجربه‌های زیسته شهروندان.
- ۳) بررسی نقش رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی در ترویج یا تضعیف مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در بافت شهری نوظهور.
- ۴) طراحی و ارزیابی مداخلات اجتماعی آزمایشی مانند پروژه‌های همیارانه، پویش‌های محله‌ای و طرح‌های داوطلبانه برای سنجش تأثیر عملی آنها بر سرمایه اجتماعی.
- ۵) مطالعه گروه‌های خاص جمعیتی (نظیر جوانان، زنان، سالمندان و مهاجران) برای درک بهتر تفاوت‌های اجتماعی در تجربه سرمایه اجتماعی و مشارکت شهری.

بیانیه‌های پژوهش

مشارکت نویسندگان (بر اساس CRediT taxonomy)

کلیه مراحل انجام پژوهش شامل مفهوم‌سازی، طراحی مطالعه، گردآوری و مدیریت داده‌ها، تحلیل آماری، روش‌شناسی، اعتبارسنجی، تصویرسازی، نگارش پیش‌نویس اولیه و بازبینی و ویرایش نهایی مقاله، همگی توسط نویسنده مسئول انجام شده است.

بیانیه تأمین مالی

این پژوهش هیچ‌گونه گرنت یا حمایت مالی مشخصی از سوی هیچ‌یک از سازمان‌ها یا نهادهای تأمین‌کننده مالی در بخش‌های دولتی، تجاری یا غیرانتفاعی دریافت نکرده است. نویسنده برای انجام پژوهش، نگارش مقاله یا انتشار آن، هیچ‌گونه حمایت مالی دریافت نکرده است.

تأیید اخلاقی

رضایت کتبی آگاهانه از افراد برای انتشار اطلاعات ناشناس آنها در این مقاله اخذ شده است.

نحوه استفاده نویسندگان از هوش مصنوعی

نویسنده اعلام می‌دارد که در تهیه این مقاله از هیچ ابزار هوش مصنوعی (AI) برای نگارش، تحلیل یا تولید داده استفاده نشده است. تمامی محتوای مقاله حاصل تلاش و قضاوت انسانی نویسنده است.

تعارض منافع

نویسنده اعلام می‌کند که هیچ‌گونه تضاد منافع مالی یا شخصی مرتبط با این پژوهش وجود ندارد.

بیانیه در دسترس بودن داده‌ها

داده‌هایی که یافته‌های این پژوهش را پشتیبانی می‌کنند، در صورت درخواست مبتنی بر ضرورت علمی، توسط نویسنده مسئول در دسترس هستند.

References

- Ahmadi, M., Esfahani Nia, A., Nodehi, M., & Ahmadi, M. (2020). Develop a framework for controlling and compensating for financial losses in the sports industry (Case study: Coronavirus outbreak in Iran). *Contemporary Studies on Sport Management*, 10(20), 97-110. <https://doi.org/10.22084/smms.2020.21954.2630> [In Persian]
- Allyami, S. H., Rezgui, Y., & Kwan, A. (2015). The development of sustainable assessment method for Saudi Arabia built environment: Weighting system. *Sustainability Science*, 10, 167-178. <https://doi.org/10.1007/s11625-014-0256-5>

- Amanpour, S., & Alizadeh, H. (2014). Evaluation of sustainable development indicators in Kermanshah province using regression analysis and fuzzy hierarchy analysis. *Journal of Geography and Urban-Regional Planning*, 9, 83-96. [In Persian]
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). Greenwood Press.
- Chambers, R. (1997). *Whose reality counts? Putting the first last*. Intermediate Technology Publications.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, S95-S120. <https://doi.org/10.1086/228943>
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334. <https://doi.org/10.1007/BF02310555>
- Dadashpour, H., Alizadeh, S., & Rafieian, M. (2014). Measuring the levels of development and spatial inequality in North Khorasan province using fuzzy logic model. *Journal of Geography and Regional Development*, 21, 103-120. [In Persian]
- Evans, P. (1996). Government action, social capital and development: Reviewing the evidence on synergy. *World Development*, 24(6), 1119-1132. [https://doi.org/10.1016/0305-750X\(96\)00021-6](https://doi.org/10.1016/0305-750X(96)00021-6)
- Feizpour, M. A., & Shah Mohamadi Mehrjerdi, A. (2015). Regional differences in relative advantage and sustainable development indicators [Tamāyozāt-e manteqeh'i-ye mazāyā-ye nesbi-ye sanāye'-e toulidi bā ta'kid bar shākhs-hā-ye tose'e-ye pāydār]. *Journal of Economic and Regional Development*, 21(8), 1-22. [In Persian]
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). SAGE Publications.
- Fukuyama, F. (1995). *Trust: The social virtues and the creation of prosperity*. Free Press.
- Grootaert, C., & van Bastelaer, T. (Eds.). (2002). *Understanding and measuring social capital: A multidisciplinary tool for practitioners*. The World Bank.
- Hak, T., Janouskova, S., & Moldan, B. (2016). Sustainable development goals: A need for relevant indicators. *Ecological Indicators*, 60, 565-573. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2015.08.003>
- Hak, T., Kovanda, J., & Weinzettel, J. (2012). A method to assess the relevance of sustainability indicators: Application to the indicator set of the Czech Republic's Sustainable Development Strategy. *Ecological Indicators*, 17, 46-57. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2011.04.034>
- Hanifan, L. J. (1919). The community center. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 81(1), 130-138. <https://doi.org/10.1177/000271621908100115>
- Karimi, M., & Vafai, A. A. (2014). Sustainable development security in the border areas (Case study: Marivan city). *Journal of Urban Planning and Research*, 4(15), 95-112. [In Persian]
- Kates, R., et al. (2005). What is sustainable development? Goals, indicators, values, and practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 47(3), 8-21. <https://doi.org/10.1080/00139157.2005.10524444>

- Korke Abadi, Z., & Khazravi, M. (2015). Sustainable development depends on the integrity of good governance and governance based on the Iranian Islamic model of progress. *Second National Conference on Sustainable Development in Educational Sciences and Psychology, Social and Cultural Studies*. [In Persian]
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1-55.
- Maleki Nia, E., Bazargan, A., Vaezi, M., & Ahmadian, M. (2015). Identification and prioritization of components of sustainable university. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 20(3), 1-26. [In Persian]
- Naderi Maghanjouqi, A. (2018). Investigating the level of social sustainability in new towns (Case study: Phase 3 of Pardis new town). *National Conference on Civil Engineering and Architecture in 21st Century Urban Management*. [In Persian]
- National Document for Development of New Cities of Iran (Horizon 1420). (2021). New Cities Development Company. [In Persian]
- Pedram, M., & Navabakhsh, M. (2022). The impact of social capital on sustainable urban development in Iran. *International Journal of Social Sciences*, 12(4), 43-56.
- Pour Asghar Sangachin, F., Salehi, E., & Dinavardi, M. (2013). Assessing the development level of provinces of Iran with factor analysis approach [Sanjesh-e sat'h-e tose'eh-yāftegi-ye ostān-hā-ye keshvar-e Irān bā ruykard-e tahlil-e āmeli]. *Quarterly Journal of Environmental Research*, 4(2), 5-26. [In Persian]
- Pourshahabi, V. (2016). Higher education and sustainable development in the age of globalization. *Second National Conference on A New Look at Transformation and Innovation in Education*. [In Persian]
- Pourshahabi, V., Pourkiani, M., Zayandeh Roodi, M., & Sheikha, A. (2018). Providing a native model for promoting the development level of Sistan and Baluchestan province with sustainable development approach. *Journal of Public Management Research*, 10(38), 117-143. [In Persian]
- Pourshahabi, V., Pourkiani, M., Zayandeh Roodi, M., & Sheikha, A. (2019). Prioritization of higher education groups for realization sustainable development in Sistan and Baluchestan province. *Journal of Environmental Education and Sustainable Development*, 8(1), 49-72. [In Persian]
- Pretty, J. (2003). Social capital and the collective management of resources. *Science*, 302(5652), 1912-1914. <https://doi.org/10.1126/science.1090847>
- Pretty, J., & Ward, H. (2001). Social capital and the environment. *World Development*, 29(2), 209-227. [https://doi.org/10.1016/S0305-750X\(00\)00098-X](https://doi.org/10.1016/S0305-750X(00)00098-X)
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Rothstein, B., & Stolle, D. (2008). The state and social capital: An institutional theory of generalized trust. *Comparative Politics*, 40(4), 441-459. <https://doi.org/10.5129/001041508X12911362383354>

- Sachs, J. D. (2015). *The age of sustainable development*. Columbia University Press.
- Statistical Center of Iran. (2016). *Results of the general population and housing census of 2016*. Tehran. [In Persian]
- Tan, F., & Lu, Z. (2016). Assessing regional sustainable development through an integration of nonlinear principal component analysis and Gram Schmidt orthogonalization. *Ecological Indicators*, 63, 71-81. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2015.11.042>
- Volturo, S., & Martelli, A. (2025). Social sustainability and social capital. In *Palgrave Handbook of Social Sustainability*. Palgrave.
- Woolcock, M., & Narayan, D. (2000). Social capital: Implications for development theory, research, and policy. *The World Bank Research Observer*, 15(2), 225-249. <https://doi.org/10.1093/wbro/15.2.225>
- World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). *Our common future*. Oxford University Press.
- Zahedi, S. (2014). *Sustainable development* [Tose'e-ye pāydār]. Organization for the Study and Compilation of Human Sciences Books of Universities (SAMT), Seventh Edition, Tehran. [In Persian]
- Ziari, K., et al. (2016). An analysis of sustainable development challenges in new cities (Case study: Pardis) [Tahlil-e chālesh-hā-ye tose'e-ye pāydār dar shahr-hā-ye jadid (Motal'e-ye moredi: Pardis)]. *Journal of Urban Studies*, 8(22), 15-32. [In Persian]